

מי מעורר רחמים כשהשופר שותק?

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 54 | פרשת ראש השנה | תשפ"ז

יום בריאת האדם, והוא יום שבו אדם הראשון קם על רגליו, ראה את כל הברואים באים להשתחוות לפניו, ואמר להם - בואו ונמליך יחד את מי שברא את כולנו. המלכת מלכים נעשית בתרועת שופרות, ולכן התקיעה היא מעשה ההמלכה שלנו מדי שנה מחדש.

המלכה פירושה ביטול: אדם מוסר את רצונו ואת נפשו למלך, ומתוך המסירה הזו מתעורר המלך לחפץ במלוכה.

בימות החול האדם ממליך את הקב"ה במעשה: נוטל שופר ותוקע ומריע, אבל בשבת, מבאר הרב: "יום השבת הוא עמוק יותר, שאינו יכול לעשות שום פעולה כלפי המלך, אפילו לא ביטול והשתחוואה, ובעמרו לפני המלך הוא בטל בתכלית".

בשבת האדם ממליך את הקב"ה דווקא באי העשייה. אדם מניח את כלי מלאכתו, משליך את חפצי החול, עוצר את מרוצת החיים ואינו יוצר דבר. ביטולו כה מוחלט, עד שאין בידו אפילו את הפעולה של ההשתחוואה, ואפילו שופר אינו נוטל. הוא עומד לפני המלך ריק מכל עשייה, ומניח את עצמו כולו בידי הקב"ה. דווקא השתיקה הזו מכריזה "יש בעל הבית לכירה זו" בקול גדול יותר מכל תקיעה.

שנה שכולה שבת

שנה שמתחילה ביום השבת בכוחה להפוך להיות 'שנה שבתית', יש בכוחנו את הזכות להפוך שנה שלמה לשנה שכולה שבת. שנה של יותר אמונה, יותר לימוד ויותר תפילה, ופחות היסחפות אחר מרוץ החיים.

אבל זה לא יכול לקרות מאליה. הפסוק מצווה "ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת" - יהודי נדרש "לעשות" את השבת שלו, להפוך אותה ליום שמופנה באמת למרחב שמעורר את הנפש: לימוד תורה, תפילה במתינות ותשומת לב אמיתית למשפחה.

כשאנו יושבים הערב סביב השולחן, זו ההזדמנות לקבל החלטה טובה אחת לשנה החדשה - אישית או משפחתית. כשיהודי מחדש את עצמו, הוא זוכה שהקב"ה "יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה", ושנזכה כולנו לשנה שכולה שבת, שנה של הגאולה האמיתית והשלמה.

ביום הראשון של ראש השנה הזה, יחסר לנו הקול המוכר. התורה מצווה במפורש "יום תרועה יהיה לכם", ואילו השנה, כשהיום הראשון של ראש השנה חל בשבת, יישאר השופר בנרתיקו ולא יישמע קולו.

חז"ל מצאו לכך רמז בתורה עצמה: בפרשת אמור נאמרה מצוות היום בלשון אחרת - "זכרון תרועה מקרא קודש". זיכרון של תרועה, ולא תרועה בפועל, ומבארת הגמרא שמדובר: "ביום טוב שחל בשבת... דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל ה'בקי' ללמוד ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים".

רבה חשש שמא יהודי שאינו בקי בתקיעה ייקח את השופר בידו, ילך אל ה'מומחה' ללמוד, ויעביר אותו ארבע אמות ברשות הרבים, ומפני חשש זה נדחתה התקיעה.

וכאן נשאלת השאלה, הרי השופר איננו מצווה ככל המצוות. הוא המפתח שבו הקב"ה בכבודו ובעצמו גילה לנו כיצד לעורר את רחמיו ביום הדין, ש"אמר הקדוש ברוך הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". אם כך, כיצד דווקא השנה נוותר על המפתח הזה?

כח קדושת השבת

התשובה היא שחז"ל מעולם לא ביטלו את מצוות השופר. הם הבינו שבראש השנה שחל בשבת תוקעים בדרך אחרת. כל מה שפועלת התקיעה בימות החול, נפעל בשבת דווקא בהעדרה. אין כאן הפסד אלא החלפה של כלי אחד בכלי חזק ממנו.

וכך הסביר הבן איש חי את תקנת חכמים שלא לתקוע: "מפני שידעו ברוח קדשם שהתיקון הנעשה על ידי מצוות אלו הוא נעשה מאליה מכוח קדושת השבת".

ביטול בתכלית

כדי להבין את הדברים צריך לשאול מהי בעצם עבודת השופר. מהותו של ראש השנה מתמצתת במשפט אחד מן התפילה: "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". היום הזה הוא

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. איך אתם מראים לאבא ואמא שאתם באמת מקשיבים?
2. מה הכי כיף לכם בשבת דווקא בגלל הדברים שאתם לא עושים בה?
3. איך הייתם מסבירים לחבר למה טוב שיש יום בלי מסכים?
4. מה קורה לכם כשאתם רצים כל היום ולא עוצרים רגע?
5. למה אתם הכי מחכים בשבת?

שאלות לבוגרים:

1. מה בשבת שלכם באמת מבטא "אני לא בעל הבית כאן"?
2. מתי הוכחתם מחויבות למישהו דווקא בכך שנמנעתם ממהו?
3. מה מונע היום מהשבת שלכם להיות מה שהיא יכולה להיות?
4. מה היה משתנה בשנה שלכם אם היא הייתה מתנהלת בקצב ובאווירה של שבת?
5. מה הייתם רוצים שהילדים יזכרו מהשבתות שלנו בעוד עשרים שנה?

סיפור לשבת

השבת. היא אספה נשים והופיעה באירועים ועוררה להתחזק בשמירת השבת למען שמירת חייה של אגם.

היום הגדול הגיע: אגם הייתה אמורה להשתחרר ביחד עם התצפיתניות האחרות, אבל הסיכום היה שזה יקרה בעיצומה של שבת קודש. מירב לא מצאה נפשה: היא רקדה מאושר שאגם תשוחרר רגע קודם, אבל כאב לה חילול השבת שייגרם במסע התקשורת המצולם. בערב שבת פנתה מירב לעולם כולו וביקשה: "אנא אל תצלמו אותנו ביום הקדוש ואל תחללו בגללנו את השבת".

השבת הגיעה והמציאות טפחה על פני כולם. המחבלים האכזריים הפרידו את אגם מחברותיה ושחררו ארבע תצפיתניות מתוך חמש, כשאגם נותרת לבדה בעזה.

ואז הגיע המהפך שיכול להתרחש רק בעולמו של הקב"ה: העסקה הסתבכה ופרץ וויכוח מול החמאס והוחלט להקדים את פעימת השחרור הבאה ליום חמישי, כאשר יתר הפעימות ימשיכו ויבוצעו בשבתות הבאות. כך הייתה אגם החטופה היחידה ששוחררה ביום חול.

כאשר נשים מעצבות את המציאות מחדש - המציאות מרכינה ראש בפניהן.

זמן קצר אחרי תחילת המלחמה, קיבלתי הודעה מאישה שלא הכרתי: "צהרים טובים, זו מירב ברגר, אמא של החטופה אגם. הייתי שמחה לשוחח כדי להבין יותר את המשמעות שלי בעת הזו. איך אני יכולה לפעול כאמא לבת שנמצאת בשביה כדי לקרב את הגאולה?"

אימא לבת שנחטפה לעזה, היא אינה יודעת אם אגם חיה, אוכלת, ישנה, אבל ברור לה שהמעמד החדש והמיקרופונים שהעמידו בידיה - הם כלים כדי לקחת אחריות על העולם.

חודש וחצי אחרי החטיפה, הגיע אות חיים מאגם. חברתה, אגם גולדשטיין, שוחררה בעסקה הראשונה ומהמסוק שהוביל אותה מעזה, מיהרה להתקשר להוריה של ברגר ולהעביר ד"ש: "אגם אמרה שהיום הוא יום ההולדת של אבא שלה והיא מבקשת להעביר יום הולדת שמח לאבא". גולדשטיין סיפרה שהמחבלים מנצלים את הידיים הטובות של אגם ומכריחים אותה לבשל ולנקות להם, אבל היא מתעקשת לשמור שבת. היא עומדת בתוקף על ההחלטה שלא לבשל ביום הקדוש.

מירב החליטה להפוך להיות סוכנת פרסום של קדושת